

УКРАЇНСЬКА МОВА

2 клас.

Діагностичні роботи

ДОДАТОК

ДОДАТОК

Текст до с. 3.

Я ХОЧУ СКАЗАТИ СВОЄ СЛОВО

Вранці Катерина Іванівна повела своїх малюків-першокласників у поле. Була тепла рання осінь.

Високо в небі летіли ключем перелітні птахи. Вони жалібно курликали, і від цього в степу було сумно.

Катерина Іванівна сказала дітям:

— Сьогодні ми будемо говорити про осінь, про небо, про перелітних птахів. Хай кожен скаже, яке зараз небо. Дивіться, діти, уважно, думайте. Вишукуйте в нашій рідній мові красиві, точні слова.

Діти притихли. Вони дивились на небо й думали.

Через хвилину почулись перші слова:

— Небо блакитне-блакитне...

— Небо голубе...

— Небо чисте...

— Небо лазурове...

І все. Діти знову й знову повторювали одні і ті ж слова: блакитне, синє, чисте, лазурове.

Збоку стояла маленька синьоока Валя й мовчала.

— А ти чому мовчиш, Валю?

— Я хочу сказати своє слово.

— І яке ж твоє слово про небо?

— Небо ласкаве... — тихо сказала Валя й посміхнулась.

І в цю ж мить діти побачили те, чого досі не помічали.

— Небо сумне...

— Небо тривожне...

— Небо журливе...

— Небо студене...

Небо грало, дихало, усміхалось, тріпотіло, як жива істота, і діти вдивлялись у його сумні сині-сині осінні очі.

Василь Сухомлинський

Текст до с. 11.

КАЗКА ПРО ВЕСЕЛКУ

Жила-була маленька дівчинка Катруся. Вона була дуже допитлива, їй все було цікаво.

Одного літнього дня Катруся гуляла на вулиці. Аж раптом потемніло, піднявся вітерець, набігло багато хмаринок, сонечко зникло і пішов дощик.

— Цікаво, — подумала Катруся, — чому йде дощик? Напевно, тому що сірі хмари закрили сонечко!

Тільки вона про це подумала, як до неї звернулася маленька крапелька.

— Вітаю! Мене звуть Крапелька. Давай дружити! Я прилетіла з он тієї сіренької хмаринки!

— Давай! — відповіла Катруся. — А розкажи, чому йде дощ?

— Дощик іде, тому що хмари, які ми бачимо на небі, складаються з води, і ця вода потрапляє на землю у вигляді маленьких крапельок. Але я хочу тобі показати щось інше, ще цікавіше. Дивись!

Цієї миті дощик закінчився, визирнуло сонечко, і в небі з'явилася різнобарвна дуга. Вона була дуже красива і світилася різними кольорами.

— Оце так диво! — вигукнула Катруся. — Що це?

— Це — ВЕСЕЛКА! — сказала Крапелька.

— А можна на неї як-небудь потрапити і роздивитися ближче? — запитала Катруся.

— Звичайно, я віднесу тебе туди! — відповіла Крапелька і підхопила дівчинку.

Враз Катруся і Крапелька опинилися вгорі на веселці. Вона була незвичайна. У неї було сім кольорів, один яскравіший за інший!..

За Тетяною Куликовою

Текст до с. 17.

ДЕРКАЧ І КРІТ

Із далекого теплого краю повертався на північ, на нашу землю, маленький Деркач. Це пташка сіренька. Улітку вона виводить у нас діток, а на зиму відлітає в Африку.

Важко летіти Деркачеві, маленькі в нього крильця. Того він як де летить, а як де й пішки йде. Ось і зараз, спустившись на землю, він ішов і йшов на північ. Іде собі й тихенько пісеньку співає про далекий північний край, про гніздечко під кущем лози на зеленому лузі — там його мила батьківщина.

Іде собі, іде й зустрічає Крота. Сидить Кріт у норі, висунув мордочку й питає Деркача:

— Хто ти такий і куди йдеш?

— Я пташка Деркач, повертаюсь на батьківщину із теплого краю.

Розповів Деркач Кротові про свою далеку північну вітчизну й про теплу африканську землю.

— А чого ти не поселишся на тій теплій землі й не живеш там завжди? — питається здивований Кріт. — Чого щороку мандруєш тисячі кілометрів? Ти ж до крові поранив ноги. Тебе скрізь підстерігає шуліка. Що ж примушує тебе так поневірятися? Що кличе на холодну північ?

— Батьківщина,— відповів Деркач.

Василь Сухомлинський

ДИВОВИЖНІ ІМЕНА

Якось сидів я в парку на лаві. Поряд зі мною читав газету старенький дідусь у солом'яному брилі й барвистій вишиванці. А неподалік грався м'ячиком маленький хлопчик. Підкинув хлопчик м'ячика. Ударився той об стовбур дерева й відкотився прямцем дідусеві до ніг. Підняв дідусь м'ячика й чекає, що далі буде.

Підійшов хлопчик до нашої лави, став за два кроки й теж чекає, щоб йому м'ячика віддали.

— Ти хто? — запитав дідусь.

— Петрик, — баском відказав хлопчик.

— І прізвище своє знаєш?

— Знаю, — Козаченко.

— А ще ти хто?

Хлопчик мовчав.

— У якому місті ти мешкаєш?

— У Києві.

— Значить, ти не тільки Петрик Козаченко, — усміхнувся дідусь, — а й киянин. Крім того, ти — українець, бо народився в Україні й належиш до українського роду. А ще ти — європеець. Адже наша країна розташована не в Африці, не в Америці, не в Австралії, а в Європі. І, нарешті, ти землянин, бо живеш на планеті Земля. Он хто ти, Петрику Козаченку!

Дідусь простяг хлопчикові м'ячика. Той ухопив його обіруч і вистрибцем побіг розказувати мамі, що сиділа на сусідній лаві, скільки, виявляється, в нього цікавих, просто дивовижних імен.

Анатолій Григорук

Текст до с. 33.

УРОК ДРУЖБИ

Жили два горобці: Чик і Чирик. Одного разу Чику прийшла посилка від бабусі. Цілий ящик пшона.

Але Чик про це ані слова не сказав своєму приятелеві.

«Якщо я пшоно роздаватиму, то мені нічого не залишиться», — подумав він. Так і склював усі зернятка сам. А коли ящик викидав, то кілька зерняток все ж випало на землю.

Знайшов ці зернятка Чирик, зібрав у пакетик акуратно і полетів до свого приятеля Чика.

— Здрастуй, Чику! Я сьогодні знайшов десять зерняток пшона. Давай їх поділимо порівну і склюємо.

— Не треба... Навіщо?.. — став відмахуватися крильцями Чик. — Ти знайшов — ти й їж!

— Але ж ми з тобою друзі, — сказав Чирик. — А друзі всім повинні ділитися. Хіба ж не так?

— Ти, мабуть, правий, — відповів Чик.

Йому стало дуже соромно. Адже він сам склював цілий ящик пшона і не поділився з другом, не дав йому жодної зернини. А зараз відмовитися від подарунка приятеля — це означає образити його. Взяв Чик п'ять зерняток і сказав:

— Спасибі тобі, Чирику! І за зернятка, і за урок... дружби.

Михайло Пляцковський

Текст до с. 40.

ЛЕДАЧА ПОДУШКА

Маленькій Яринці треба рано вставати, щоб до школи йти, а не хочеться, ой як не хочеться! Ввечері питає Яринка у дідуся:

— Дідусю, чому вранці вставати не хочеться? Навчіть мене, дідусю, спати так, щоб хотілося вставати і йти до школи.

— Це подушка в тебе ледача, — відповів дідусь.

— А що ж їй зробити, щоб вона не була ледачою?

— Знаю я таємницю, — пошепки сказав дідусь. — Ото саме тоді, як вставати не хочеться, візьми подушку, винеси на свіже повітря, добре вибий її кулачками — вона і не буде ледачою.

— Справді? — зраділа Яринка. — Я так і зроблю завтра.

Ще дуже рано, а треба збиратись до школи. Не хочеться вставати Яринці, але треба ж нарешті подушку провчити, лінощі з неї вибити.

Схопилась Яринка швиденько, одяглася, взяла подушку, винесла на подвір'я, поклала на лавку — та кулачками її, кулачками. Повернулася до хати, поклала подушку на ліжко — та й умиватися. А дідусь у вуса посміхається.

Василь Сухомлинський

Текст до с. 47.

ЯК СОНЯЧНІ ЗАЙЧИКИ ЗАВІТАЛИ ДО ОЛІ

Одного разу, коли гарно світило сонечко, у однієї дівчинки було відкрите віконечко. Сюди заглядали промінчики. Вони побачили засмучену дівчинку, яка щось малювала. Вона захворіла, тому змушена була кілька днів посидіти вдома.

Одному промінчику стало шкода цю крихітку із сірими очима, і він вирішив її розвеселити.

Промінчик перетворився на сонячного зайчика і почав гратися з дівочими кучериками. Але дівчинка цього не

помітила. Тоді він легенько торкнувся її руки. Маленька красуня здивовано подивилась на руку:

— Ой, сонячний зайчик. Він, здається, заблукав, адже інші граються на стіні.

Почувши це, наш промінець-зайчик перестрибнув до дівчинки на щоку.

— Лоскотно, — засміялась дівчинка.

А зайчик на радощах, що зумів розвеселити дівчинку, почав перестрибувати зі щоки на носа, тоді заглянув у її очі, торкнувся голої п'ятки і сховався за лампою, яка стояла біля дівчинки на столі.

— Олю, обідати! — почулося з-за дверей, і дівчинка вибігла з кімнати.

«Тож її звуть Оля», — подумав промінець.

Він побіг до своїх братів і попросив допомогти йому розвеселити сумну Олю. Коли дівчинка повернулася, кімната була усипана сонячними зайчиками. Вони танцювали, грали з Олею у хованки і носились по всій кімнаті. У дівчинки на обличчі весь час сяяла усмішка.

За Марією Солтис-Смирновою

Текст до с. 54.

КАЗКА ПРО ЧАС ТА ГОДИННИКИ

(Уривок)

Катруся сиділа над уроками вже п'яту годину. Ні-ні, давали не так багато, просто дівчинка дуже любила відволікатися. Ось пташка за вікном пролетіла. Гра нова цікава лежить, хоч трохи її повертіти в руках хочеться. Ще милу тваринку неіснуючу придумала, треба терміново в альбомі намалювати. Так і пройшов увесь час до вечері.

Ось повертається ключ у дверях — це батьки прийшли. Катруся побігла зустрічати їх.

— Мамо, тату! Як день пройшов?

— Зробив усе заплановане! — відповів серйозним голо-
сом задоволений тато.

— Я теж багато встигла, — посміхнулася мати.

— Значить, можна ввечері гарненько відпочити. Може-
мо в настільну гру всією сім'єю пограти, — запропонував
тато.

— Я з вами! — крикнула з кухні бабуся. — Вечеря вже
готова! Мийте руки і за стіл!

— Я ще уроки не зробила ... — Катрусі стало дуже сум-
но.

Після вечері засмучена дівчинка пішла виконувати до-
машні завдання. На жаль, пограти із сім'єю не вийшло,
вже було пізно і довелося лягати спати.

— Чому цей час так швидко летить! От би всі годинни-
ки зламалися! — останнє про що подумала Катруся заси-
наючи.

За Мариною Кірносовою

Текст до с. 61.

СОЛОДКИЙ ДОЩ

Закінчилася зима. Прокинувся муравлик від довгого
сну. Побіг на розвідку.

Як гарно навколо! Сніг недавно зійшов, приємно парує
вогка земля. Заспівали пісень дзвінкоголосі пташки. То
там, то тут зеленіє перша травиця. А ось вилізла з моху
волохата квітка сон.

— Ой, як ти мене налякала! — зупинився на хвиль-
ку перед нею муравлик. Поворушив невдоволено вусиками

і поповз собі далі. Коли це згори щось йому ляп! Краплина. Та яка ж велика! Мало не прибила бідолаху.

Обтрусився муравлик і щодуху додому. Прибіг у мурашник, репетує:

— Закривайте мерщій входи: дощ починається!

І такий галас учинив — уся мурашва позбігалась.

Коли хтось каже:

— Братця! А наш муравлик від дощу солодкий. Ось покуштуйте його.

Кинулась мурашва до нього, обнюхують, смакують — справді солодкий!

— Де ж ти солодкий дощ бачив? — питають. — На небі ні хмаринки не було.

— Не знаю, — ніяковіє муравлик. — Я під березою біг. А мене щось мокре зверху лясь!

— Так то ж не дощ, а берізчині сльози. Сік капає. Ану, веді нас туди.

І побігли за муравликом по березовий сік.

За Олегом Буценом

Текст до с. 83, 85.

ВАЖКО БУТИ ЛЮДИНОЮ

Діти поверталися з лісу. Вони сьогодні ходили в далекий похід. Шлях додому пролягав через невеликий хутірець, що лежав у долині за кілька кілометрів до села. Втомлені, знесилені діти ледве дійшли до хутірця. Зайшли в крайню хату, попросили води. З хати вийшла жінка, за нею вибіг маленький хлопчик. Жінка витягла з колодязя води, поставила на стіл серед двору, а сама пішла до хати. Діти напилися, відпочили на траві. Де ї узялися сили. Відійшли на кілометр від хутірця, Марійка тут і згадала:

— А ми ж не подякували жінці за воду.

Діти зупинилися. Справді, забули подякувати.

— Що ж... — каже Роман, — це не велика біда. Жінка вже й забула, мабуть. Хіба варто повертатися через таку дрібницю?

— Варто, — наполягає Марійка. — Хіба тобі самому не соромно перед собою, Романе?

Роман усміхнувся. Видно, що йому не соромно.

— Ви як хочете, — каже Марійка, — а я повернуся й подякую...

— Чому? Скажи, чи ж обов'язково це зробити? — питає Роман. — Адже ми так потомилися.

— Бо ми люди. Якби ми були телята, можна було б і не вертатися.

Вона рушила до хутірця. За нею пішли всі.

Роман постояв хвилинку й, зітхнувши, теж поплівся за гуртом.

— Важко бути людиною, — сказав він.

Василь Сухомлинський

Текст до с. 87, 89.

ЯК МИКОЛКА СТАВ ХОРОБРИМ

Миколка прийшов сьогодні до школи дуже рано. На лавці під високою тополею сиділо двоє дівчаток. Вони дивилися на дерево. Щось зацікавило їх там. В очах дівчаток хлопчик помітив тривогу.

Коли це знялася пташка, забилася, запищала тривожно. І тої ж миті перед лавкою щось упало.

Миколка зрозумів: пташеня випало з гнізда, а мати його тепер у розпачі.

Одна дівчинка взяла пташеня й каже:

— Якби ж це хто сміливий був зараз у школі... він би поліз на дерево й поклав пташеня в гніздо.

Миколка був дуже боязкий, але слова дівчинки вразили його. Невже вона вважає його боягузом?

— Я полізу, — сказав Миколка.

— Ти? — запитали дівчатка й з подивом глянули на хлопчика.

Миколка поклав пташеня за пазуху й поліз на тополю. Від страху в нього тремтіли руки й ноги, але він ліз усе вище й вище. Поклав Миколка пташеня в гніздо, а сам спустився додолу.

Дівчатка дивилися на нього захоплено.

Василь Сухомлинський

Текст до с. 91, 93.

ДИКІ КАЧЕНЯТА

Любить Тетянка плавати з татом на човні, коли Десна розіллється.

Ось і зараз — пливли мимо старої верби, і раптом щось як фуркне.

— Еге, це ж ми качку сполохали, — сказав тато. — Та он і дупло у вербі. Там вона, мабуть, каченят висиджує.

— Так і є. П'ятеро яєць у гнізді.

— А тепер пливемо звідсіля хутчіш, доню, — взявся тато за весла. — Бо качка може злякатися нас і тоді покине гніздо.

Вони попливли далі.

— А чи скоро каченята вилупляться?

— У качки-крижня каченята наприкінці квітня з'являються. Отож уже скоро.

Минуло кілька днів. Тетянка з татом знову пливли не-подалік старого дерева і побачили качку.

— Може, хто гніздо її зруйнував? — стривожився тато.

І тут Тетянка закричала:

— Ой, тату, дивися: парашутики летять!

І справді — з верби летіли парашутики чи жовті кульбабки. Поплюхалися у воду і... запищали. Та це ж каченята!

— От і приводнилися! — засміявся тато.

Качка щось тихенько порозмовляла з «кульбабками» і попливла до ближнього очерету. А каченята за нею — рівненьким шнурочком.

За Василем Чухлібом

Текст до с. 95, 97.

КАМІНЬ

У лузі, під гіллястим дубом, багато років жила криниця. Вона давала людям воду. Під дубом біля криниці відпочивали подорожні.

Одного разу до дуба прийшов хлопчик. Він любив пустувати. Тож і подумав:

«А що воно буде, як я візьму оцей камінь і кину його в криницю! Ото, мабуть, булькне дуже!»

Підняв камінь, кинув його в криницю. Булькнуло дуже. Хлопчик засміявся, побіг і забув про свої пустощі.

Камінь упав на дно і забив джерело.

Вода перестала заповнювати криницю.

Криниця засохла.

Засохла трава навколо криниці, і дуб засох, бо підземні струмки потекли кудись в інше місце.

На дубі перестав мостити гніздо соловейко. Він полетів у інший луг.

Замовкла соловейкова пісня.

Сумно стало в лузі.

Минуло багато років. Хлопчик став дідусем. Одного разу він прийшов на те місце, де колись був зелений луг, стояв гіллястий дуб, співав соловейко, вабила прохолодна криниця.

Не стало ні лугу, ні дуба, ні соловейка, ні криниці. Довкола пісок, вітер здіймає хмари пилюки.

«Де ж воно все поділося?» — подумав дідусь.

Василь Сухомлинський

